

Història, Memòria i Valors Cívics

**Projecte Educatiu per a la Ciutadania
i la cohesió social**

PILAR GÓMEZ ORTIZ

CURS 2005-2006

IES BISBE BERENGUER. L'Hospitalet de Llobregat

Professora de Geografia i Història

Contingut

- ***Memòria***
- ***Annex n° 1: “Els Tallers d’història als casals de gent gran”. Protocol escrit.***
- ***Annex n° 2: Plec de documents escrits.***
- ***Annex n° 3: Plec de recursos escrits.***
- ***Annex n° 4: DVD amb recursos de fotografies, àudio i vídeo.***
- ***Annex n° 5: Altres recursos.***

Índex dels annexos

- **Annex nº 1: “Els Tallers d’història als casals de gent gran”. Protocol escrit.**
- **Annex nº 2: Plec de documents escrits**
 - Document I: Model de proposta del professorat al casals
 - Document II: Model de proposta da les administracions o fundacions responsables dels casals o residències
 - Document III: Esquema per comentar una fotografia
 - Document IV: Resum del contingut de les sessions dels Tallers d’història
 - Document V: Comentari i valoració de l’experiència inter-generacional.
 - Document VI: Guió per la presentació del projecte inter-generacional a la ràdio.
 - Document VII: Valoració general de l’activitat dels Tallers d’història
 - Document VIII: Valoracions de grans i joves
- **Annex nº 3: Plec de recursos escrits.**
 - Recurs nº 1: Llistat de Casals o centres de Gent Gran arreu de Catalunya
 - Recurs nº 2: Suggestiments sobre temes per projectes inter-generacionals relacionats amb la recuperació de la memòria històrica
 - Recurs nº 3: Plec de qüestionaris de referència
 - Recurs nº 4: Repertori d’enregistraments de ràdio antics
 - Recurs nº 5: Plec de fotografies i làmines publicitàries
 - Recurs nº 6: Ràdios escolars i ràdios locals
 - Recurs nº 7: Premis i concursos
- **Annex nº 4: DVD amb recursos de fotografies, àudio i vídeo.**
 - Gravacions corresponents al recurs nº 4
 - Fotografies i làmines corresponents al recurs nº5
 - Clip de vídeo: *Projecte inter-generacional*
(Confeccionat per l’alumnat de l’IES Bisbe Berenguer participant en el projecte inter-generacional entre el Casal de Gent Gran i el centre escolar)
 - Clip de vídeo: “*Fem història oral*” .
- **Annex nº 5: Història oral escolar:**
Escenaris i aplicacions.
El projecte d’història oral . Esquema pràctic de realització.

1. Introducció	1
1.1 Presentació del treball.....	1
1.2 El treball previ realitzat	2
1.3 Objectius inicials	5
2. Treball dut a terme	7
2.1 Descripció de l'estudi i mètode de treball	7
2.2 Marc referencial metodològic	9
2.3 Escenaris de l'experimentació:	11
2.3 Pla de Treball . Compliment	13
2.4. Total de participants en les cinc actuacions	14
2.5 Altres actuacions de dinamització	16
3. Resultats obtinguts	18
3.1 Presentació dels resultats obtinguts.....	18
3.2. Anàlisi dels resultats	20
4. Conclusions: Aplicacions i suggeriments	21
5. Relació dels materials contingut en els annexos	23
6. Bibliografia	24
Relació nominal dels participants adults	25

1. Introducció

1.1 Presentació del treball

El treball realitzat utilitza la metodologia de la història oral aplicada a diferents escenaris educatius. És una mostra de l'ús d'aquesta metodologia com a una eina didàctica que permet combinar els aspectes disciplinaris del currículum de l'ESO i del batxillerat amb aquells altres que incideixen en l'educació per a la ciutadania i els valors cívics i tenen com a objectiu afavorir la cohesió social.

El treball realitzat es basa en la combinació de tres factors:

- Mitjançant la metodologia de la història oral, l'alumnat té un paper protagonista en l'aprenentatge, desenvolupa un projecte, pren decisions, i s'implica activament.
- La història oral emfatitza l'assoliment d'habilitats socials i de creixement personal.
- L'entorn de l'escola actua d'agent educador.

El projecte parteix inicialment de diverses propostes a realitzar en col·laboració amb entitats l'entorn escolar. Concretament, un casal de gent gran, la radio local i una escola de primària veïna. El marc d'experimentació el proporciona un projecte d'innovació del programa d'Educació per la Ciutadania¹.

Les línies de treball endegades inicialment són:

- *HISTÒRIA ORAL A 4RT D' ESO*
- *TALLERS D'HISTÒRIA AL CASAL DE GENT GRAN.*
- *TERTÚLIES DE JOVES I GRANS A LA RÀDIO.*
- *HISTORIA ORAL A PRIMÀRIA.*
- *HISTÒRIA ORAL ENTRE IGUALS A L'AULA D' ACOLLIDA*

Es va començar desenvolupat les cinc propostes de manera simultània, elaborant i experimentant materials per als cinc escenaris d'aplicació. Però,

¹ Al coincidir la concessió d'un projecte d'innovació a l' IES Bisbe Berenguer, lloc triat per l'experimentació dels treballs de la llicència, l'autora de l'estudi va lligar les experimentacions de la llicència amb el projecte d'innovació que coordinava.

finalment, la necessària acotació del projecte, ens ha portat a sistematitzar i presentar dos dels àmbits d'actuació inicials, concretament la col·laboració entre el centre escolar i els casals de gent gran.²

El producte final el formen una carpeta i una web on trobareu reflexions, estratègies, instruments i exemples per portar a la pràctica una proposta de l'aplicació de la història oral a àmbit escolar, que depasa el marc inicial, per esdevenir una eina per a la relació de l'escola amb el seu entorn, que alhora afavoreix les relacions inter-generacionals.

CARPETA:

- Memòria del projecte “ Història, Memòria i Valors cívics”
- “Els Tallers d'història als casals de gent gran“. Protocol escrit.
- Plec de documents escrits.
- Plec de recursos escrits.
- DVD amb recursos de fotografies, àudio i vídeo.

WEB:

- Protocol “ Els tallers d'història als casals de gent gran” .
- Documents.
- Recursos.
- Altres recursos.
- Enllaços.

Ambdós configuren:

- Un protocol d'actuació per a dur a terme projectes inter-generacionals en col·laboració centre escolar i casals de gent gran.
- Eines de treball per facilitar la tasca als agents que hi intervenen
- Recursos de dinamització per la realització de les activitats .

1.2 El treball previ realitzat

² En l'apartat 2.3 es justifica el criteri per privilegiar el treball en aquests àmbit d'actuació.

L'ús de la història oral com a eina didàctica en l'ensenyament de la història recent de Catalunya i Espanya la utilitzo a les meves classes des de l'any 1989 de manera ininterrompuda. Em vaig iniciar sota el mestratge de la catedràtica d'història contemporània de la Universitat de Barcelona, la Dra. Mercè Vilanova³. L'assignatura d'història d'Espanya de l'antic tercer de BUP permetia inserir els dos últims mesos de cada curs, uns treballs d'investigació amb fonts orals. Posteriorment al iniciar-se l'ESO i el nou batxillerat, hem seguit també amb la realització de treballs de recerca amb fonts orals. Totes aquestes iniciatives es van sistematitzar i van donar com a resultat la publicació el 1998 d'un manual per la realització de projectes d'història oral a fet en col·laboració⁴.

L'any 1994 vaig participar en el projecte "Reviure la Memòria" amb La Fundació la Caixa, els casals de Gent gran del barri de Sarrià - Sant Gervasi i l'escola Costa Llobera, dissenyant⁵ el projecte teòric d'història oral i coordinant les activitats. Els treballs realitzats van culminar en una exposició oberta al públic en la sala Arcs de "la Caixa". El projecte va rebre el primer premi per la Tolerància convocat per la Fundació la Caixa .

L'any 1999, amb l'assessoria de IOHA⁶ de la AHOE⁷, de la revista *Història, Antropologia y Fuentes Orales* i de la secció d'història oral de l'arxiu històric varem impulsar la creació d'un grup de treball **HISTORAULA** - Grup de treball Història oral a l'aula - que va ser reconegut per l' Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona, com a grup de treball d'experimentació i innovació. En aquests darrers sis cursos hem treballat de manera coordinada projectes sobre història recent adaptats a diferents escenaris docents.

³ La Dra. Mercè Vilanova, catedràtica d'història contemporània de la Universitat de Barcelona i directora de la revista "*Historia, Antropologia y Fuentes orales*". Ha publicat nombroses investigacions amb fonts orals i sobre la metodologia de la història oral.

⁴ Gómez, Pilar i altri .*Història Oral*. Teide.1998.

⁵ El dossier d'aquest projecte consta en els mèrits que és van lliurar per la concessió de la llicència.

⁶ IOHA. *Associació Internacional d'història Oral* . els anys 2000-2002, vaig pertànyer al consell mundial . <http://www.ioha.fgv.br>

⁷ *Associació Americana de professors d'història oral*, ara anomenada el Consorci d'història oral, ens ha orientat en la formació del grup Historaula.

Amb el suport i col·laboració de l'ICE hem organitzat dues Jornades Didàctiques d'experiències en història oral amb assistència de 61 i 70⁸ professors/es. Alguns d'aquests projectes han tingut productes finals amb projecció exterior i també s'han fet publicacions i s'han donat cursos en àmbits acadèmics i pedagògics diferents.

L'any 2003 el grup **HISTORAULA** va rebre el primer premi *Leandre Colomer* sobre l'ensenyament d'història de Catalunya, amb el treball: ***La història de Catalunya en la memòria***. En la presentació pública, l'alumnat va protagonitzar una taula rodona explicant tot el que havien après amb l'experiència. El professorat assistent va fer constar el notable nivell d'interès de l'alumnat i el grau de maduresa que es percebia en l'explicació del que havien viscut i havien après amb les entrevistes.⁹

El gener de 2003, alumnes de l'IES Bisbe Berenguer van participar en un programa de ràdio parlant de l'experiència que estaven fent a l'aula. Un altre grup va participar en una taula rodona a la TV de l'Hospitalet amb participació de la gent gran que havia donat el seu testimoni.¹⁰

L'any 2004, amb la professora de l'IES Margarida Xiurgu Milagros Banegas, també d'Historaula, vàrem presentar conjuntament els treballs dels nostres alumnes al Centre Cultural Santa Eulàlia. Amb el títol: ***Històries del franquisme. Diàleg entre dues generacions***. En l'acte van intervenir joves estudiants i Gent Gran de l'Hospitalet, entrevistadors i entrevistats, professorat i responsables polítics i culturals de la ciutat.¹¹

Des del curs 2005-2006 diferents professors i professores del grup HISTORAULA estem duent a terme projectes d'innovació en el programa d'Educació per a la Ciutadania del Departament d'Educació, treballant aspectes

⁸ Dossier de les Jornades .Consta en la documentació dels mèrits.

⁹ Enregistrament en àudio de la taula rodona . En els mèrits.

¹⁰ Audiovisual emès per la TV de l'Hospitalet –Internet, amb l'explicació d'una sessió de classe feta on es posa en comú amb la professora la informació obtinguda pels testimonis i manifesten les seves impressions.

¹¹ El fulletó i l'audiovisual que es va passar consten en els mèrits.

de la memòria històrica. També hem col·laborat amb Departament d'Educació en la coordinació dels centres de Catalunya que treballen en aquest camp.

El setembre de 2005, en un congrés de didàctica amb fonts orals a Pamplona , el grup HISTORAULA va impulsar una xarxa estatal de centres de centres involucrats en treball amb fonts orals que hores. Amb un grup de professorat d'Argentina s'ha creat el grup ARCA (Argentina-Catalunya) per l'intercanvi d'experiències entre alumnat de ambdós països.¹²

El principal objectiu d' HISTORAULA enguany és la creació de xarxes de centres per estimular l'intercanvi d'experiències entre alumnat i professorat.

1.3 Objectius inicials

Els objectius de l'estudi estan relacionats amb l'educació en valors, la innovació didàctica i la difusió de la història recent. Són aquests:

- Fer protagonista l'alumnat de primària i secundària en la recuperació, estímul i difusió de la memòria històrica .
- Afavorir el flux escola-entorn.
- Suggestir aplicacions de història oral escolar.
- Facilitar al professorat les eines necessàries per fer projectes escola-entorn.
- Suggestir models per a dinamitzar projectes inter-generacionals.

Aquest objectius es concreten en objectius específics orientats als diferents agents, professorat, alumnat, i gent gran, que intervenen en els cinc àmbits d'actuació.

¹² El proper dia 20 de novembre es realitza la segona videoconferència. Professorat: Tomás Biosca (Historaula) i Laura Benadiba (centre ORT de Buenos Aires).

Tenint com a marc referencial la metodologia de la història oral i la recuperació de la memòria històrica dels familiars i gent gran del barri on s'ubica l'escola, l'estudi es proposa:

- Definir estratègies innovadores d'intervenció a l'aula de primària i secundària comptant amb l'eina didàctica de la història oral.
- Concretar una mínima formació necessària en història oral pel professorat implicat.
- Fer un protocols d'actuació per aplicar les cinc propostes.
- Elaborar Materials de dinamització per posar-les en pràctica.

2. Treball dut a terme

2.1 Descripció de l'estudi i mètode de treball

El mètode seguit ha estat la intervenció participativa en escenaris naturals i artificials ubicats en un IES i altres institucions de l'entorn. Es tracta de diversos agents que col·laboren i estableixen vincles entre sí a través de la metodologia de la història oral. Es pretén augmentar l'interès per la història recent i generar interaccions en el camp de l'educació formal i no formal que beneficiaran per igual als agents de l'escola i les entitats involucrades.

El projecte impulsor, el ja esmentat projecte d'innovació d'Educació per la Ciutadania¹³, que es va dur a terme en un centre de secundària. Conté diferents propostes educatives que al projectar-se a l'entorn de l'escola es despleguen en cinc àmbits d'actuació.

PROJECTE IMPULSOR: Projecte d'innovació a l'IES Bisbe Berenguer.

DESPLEGAMENT: Cinc àmbits d'actuació per aplicacions d'història oral.

- **Projecte 1: Aula de 4art d' ESO de l' IES.** Projecte d'història oral. Treball inserit en un crèdit variable d'història contemporània de Catalunya i Espanya.
- **Projecte 2: Casal de Gent Gran.** Els Tallers d'història. La gent gran prepara les entrevistes que mantindran amb l'alumnat en unes sessions setmanals(tallers) liderades per una monitora.
- **Projecte 3: La radio local.** Tertúlies amb joves i grans. Tres noies, alumnes de primer de Batxillerat i sis persones grans, membres de l'associació Pont de la Llibertat mantenen tertúlies sobre temes històrics que s'emeten per la radio. El treball realitzat és a la vegada el treball de camp per als seus treballs de recerca.

¹³ Es tracta d'un projecte d'innovació acollit a la convocatòria 2005-2008.

- **Projecte 4: L'escola de primària veïna de l' IES.** Projecte d'història oral a primària. Alumnat de sisè de primària treballa amb la metodologia de la història oral preparant la visita d'una senyora de l'associació Dones del 36 que dona una conferència sobre la seves vivències.
- **Projecte 5: Aula d' acollida de l' IES.** Història oral entre iguals. Alumnat que ja coneix la metodologia de la història oral entrevista a alumnat de l'aula d' acollida sobre la trajectòria migratòria .

Cada un dels àmbits constitueix per si mateix un projecte d'aplicació de la història oral, en un escenari determinat i té sentit dur-lo a terme de manera autònoma.

Per copsar la viabilitat d'aquests projectes s'han elaborat uns materials, s'han experimentat i s'han elaborat uns instruments d'avaluació final.

Els materials són molt diversos segons els objectius específics de las activitats i els agents que les han realitzat .¹⁴

- **Per a l'alumnat:** Qüestionaris de treball, qüestionaris d'entrevista, fitxes d'anàlisi, guions d'intervenció a la radio, qüestionaris d'avaluació. filmacions, fotografies, etc...¹⁵
- **Per a la monitora del casal de gent gran:** Proposta a l'administració del casal, qüestionari model, guió de comentari d'una fotografia, guió d'intervenció a la radio, guió per explotar un àudio etc, model de resum dels tallers, qüestionaris de valoració. etc.
- **Per a la professora de primària:** Proposta a l'escola, guió d'intervenció a l'aula de primària adaptat al nivell escolar, Guió d'explotació de la

¹⁴ Com s'explicita més endavant, a partir del mes de maig es va veure que no es podrien sistematitzar tots els materials que s'havien elaborat per a ser experimentats.

¹⁵

xerrada de la testimoni etc, guió per fer el mural, diari de la mestra, qüestionaris de valoració.

- **Per al responsables de la ràdio:** Proposta a la direcció per involucra-la en el projecte, guió de les tertúlies, model de perfil biogràfic dels participants, etc.
- **Per als membres de l'associació** de recuperació de la memòria històrica Guió de les tertúlies, qüestionari personalitzat per l'entrevista, qüestionaris de valoració.

El procés d'aplicació s'ha fet seguint uns passos planificats per fer intervenir els diferents agents implicats. El paper de la autora de l'estudi ha estat el d'observador participant .

2.2 Marc referencial metodològic

La metodologia de la història oral es una eina de recerca historiogràfica en el àmbit de la història contemporània més recent. Per la seva pròpia naturalesa, la font oral busca la “modalitat” dels fets.¹⁶ Fomenta el descobriment personal de l'altre i estableix una relació entre entrevistador i entrevistat, base de l'èxit del document històric que es vol crear. L'elaboració dels records¹⁷ i la “traïció” de la memòria, la manera de transmetre'ls, i el perquè de les “versions “ dels relats que produeixen els testimonis són qüestions suggeridores que és debaten actualment en l'àmbit acadèmic ¹⁸.

¹⁶ Sellés, Elionor. *Moviment obrer, canvi polític, social i cultural*.

Comissions Obreres a Catalunya (1964-1978). Tesi doctoral. En aquest treball es fa una profunda reflexió sobre l'ús de les fonts orals en la recerca. <http://www.tdx.cesca.es/TDX-1117105-140835/>

¹⁷ Portelli, Alessandro “La representación histórica”, *Historia y fuente oral*, núm. 4, 1990, pàgs: 79-99. Reflexions sobre el tema de les vagues mineres a Kentucky en 1931 i en 1941. La primera és molt important perquè es produeix en plena depressió econòmica, la segona passa desapercebuda perquè el país està immers en el debat de la participació a la segona guerra mundial. Queda constància històrica de la primera, però no de la segona. La història oficial considerarà la primera com l'expressió de la lluita de classes i la segona es considera fruit del matonisme de l'època.

¹⁸ Joutard, Philippe “*Algunos retos que se le plantea a la historia del siglo XXI*”. “Historia, antropología y fuente oral”, núm. 21, pàg. 151....Discernir con mayor claridad los verdaderos

Però en les aplicacions que suggereix aquest estudi, la metodologia de la història oral no s'utilitza en sentit estricte, com un instrument historiogràfic sinó que és una eina didàctica, la pràctica de la qual, desenvolupa múltiples potencialitats educatives¹⁹ quan s'aplica en projectes ben adaptats a un determinat escenari docent.

Un ampli ventall d'estudis demostra la contribució d'aquesta eina didàctica i pedagògica en l'assoliment d'objectius de tipus cognitiu, socio-afectiu i emocional que es relacionen amb l'adquisició de continguts, el desenvolupament d'habilitats procedimentals i socials, la motivació, el foment de l'autoestima i el respecte als altres²⁰.

Dels diferents objectius que es poden treballar amb la història oral, cada una de les aplicacions d'aquest estudi emfatitza algun d'ells.

motivos de una decisión, dar valor a unas redes tan eficaces como las estructuras oficialmente reconocidas y visibles, penetrar en el mundo del imaginario y de lo simbólico, que es tan motor y creador de historia como el mundo del universo racional....

¹⁹Mattozzi, Ivo-Zambanini, R. *Educare con la storia. Percorsi didattici di storia locale per la scuola elementare*, Bergamo. 1998. Mattozzi reflexiona sobre les possibilitats didàctiques d'apropar la història local comptant amb la col·laboració dels arxius a l'escola obligatòria.

²⁰ Historaula . *Franquisme i fonts orals, Històries*. Projecte presentat al Memorial democràtic. Desembre de 2004. Apartat 3.2 pag 27-28 . Sobre els aspectes metodològics, didàctics i educatius de la pràctica de la història oral a l'aula.

2.3 Escenaris de l'experimentació:

Les característiques dels cinc escenaris on s'ha experimentat - 1) aula de quart d'ESO de l'IES Bisbe Berenguer, 2) aula d'acollida del mateix centre, 3) Radio L'Hospitalet, 4) aula de sisè de primària del CEIP Milagros Consarnau, i 5) casal de la Gent Gran, - són:

Casal de gent gran Provençana

- *Ubicació:* Barri de Santa Eulàlia de l'Hospitalet de Llobregat.
- *Nombre de socis:* 1030
- *Titularitat :* Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat
- *Gestió:* Junta directiva amb assessorament dels serveis de Benestar i família de l' Ajuntament ²¹
- *Activitats ordinàries :* Manualitats , ioga, coral, informàtica, ball, bingo, viatges
- *Extraordinàries :* Conferències, Tallers etc.²²

Aquest casal, proper al centre IES Bisbe Berenguer, centre promotor de totes les actuacions, es va triar amb la col·laboració de l'àrea de Benestar i Família de l' Ajuntament de l'Hospitalet . Els seus responsables²³ varem suggerir a aquest casal de participar en els Tallers d'història com a part d'un projecte inter-generacional més ampli que afectava a les diferents entitats del barri involucrades en els projecte d'innovació de l' IES Bisbe Berenguer²⁴.

²¹ La junta directiva està formada pels senyors Jordi Bosch, Agustí Aycart i Joan Pérez. Des del primer moment es van mostrar interessats i col·laboradors amb la proposta però per raons d'immediateza en respondre a una iniciativa de l' Ajuntament, van encabir quatre sessions d'una altra activitat enmig de la programació dels Tallers d'història.

²² Només el 20% dels socis participen en les activitats culturals. La majoria van al casal al bar i a jugar diferents jocs recreatius (cartes, bitllar, etc.) i no mostren cap interès per les activitats culturals , Aquest tema preocupa i disgusta als membres de la junta directiva que tampoc saben com enfrontar-se a la majoria dels socis que paguen regularment les seves quotes. Des de l'últim acord entre els casals i l'ajuntament ,la gestió del casal està en mans dels seus membres.

²³ El Sr. Ernesto Aguilar i la Sra. Fina Aguilar van facilitar la informació als diferents casals de l'Ajuntament de l'Hospitalet.

²⁴ En el protocol es remarcarà la importància de la col·laboració estreta amb els responsables de les entitats i administracions de gent gran per aconseguir fer-li al professorat que lidera el projecte el camí més fàcil i eficaç.

IES Bisbe Berenguer de l'Hospitalet de Llobregat.²⁵

- *Ubicació:* Barri de Santa Eulàlia.
- *Nombre d' alumnes:* 500.
- *Composició de les famílies de l'alumnat:* Classe mitja baixa. 30% com a mitjana de població immigrada (en augment, a 1er d'ESO 45%) , sobretot llatinoamericana.
- *Nivell escolar de l'alumnat:* Molts alumnes amb dificultats d'aprenentatge. Aula oberta i Aula d' acollida.
- *Treball previ en projectes d'història oral :* Des del curs 2001-2002 es fan projectes d'història oral vinculats al currículum de l'alumnat de 1er, 3er, 4art i dins d'un programa Comenius. Projecte d'innovació en el programa d'educació per la ciutadania : Història, Memòria i Valors cívics.
- *Altres plans i projectes .* Des de 1998 vinculat a projectes d'aprenentatge i servei amb l'escola ESCORÇA de l'Hospitalet i aplicacions de l'esport per a discapacitats. El curs 2006 li ha estat concedit un projecte d'innovació en aquest àmbit .

Radio L'H. TVE radio l'Hospitalet de Llobregat²⁶

- *Ubicació:* Barri de Santa Eulàlia. Molt a prop de l'IES Bisbe Berenguer i del CEIP Milagros Consarnau.
- *Naturalesa de l'emissora :*Es una ràdio municipal integrada en la xarxa de COM Ràdio.
- *Treball previ en espais de tipus cívic i didàctics .* Manté un espai mensual on parlen alumnat del “ Consell de nois i noies de l'Hospitalet”.
- *Es fa resó de tot tipus d'iniciatives educatives suggerides per les escoles de la ciutat.*
- *Espais sobre història .*
- *Ha programat en diferents ocasions espais sobre història de l'Hospitalet.*

²⁵ Més dades sobre l' IES a la web : <http://www.xtec.es/ies-bisbe-berenguer>

²⁶ Més dades sobre la radio consultar en la web: <http://canal-h.net/radiolh/>

- Actualment . Dins el magazine “ La vida al dia” , manté l’espai CRONICA SENTIMENTAL, on socis de l’associació “Pont de la Llibertat”²⁷ comenten aspectes de la vida quotidiana en dècades passades .

En aquest programa és on s’han emès les TERTÚLIES AMB JOVES I GRANS (projecte 3), amb participació d’alumnat de primer de batxillerat i sis socis de l’associació abans esmentada.

La radio també ha format part del projecte inter-generacional (projectes 1 i 2) posant en antena una activitat del projecte. Concretament la que busca la projecció als ciutadans dels efectes benèfics del projecte educatiu. Alumnat de quart d’ESO i gent gran del casal Provençana van mantenir una taula rodona a la ràdio.

2.3 Pla de Treball . Compliment

Com s’apuntava en l’apartat de presentació de la memòria, l’estudi que es presenta pretenia dur a terme l’experimentació i arribar a conclusions en cinc àmbits d’actuació que mostressin les possibilitats d’aplicació de la història oral escolar. Malgrat les recomanacions de la tutora del projecte, la professora Dolors Quinquer i dels tutors del curs per a la recerca impartit per l’ICE l’octubre de 2005, l’estudi es va fixar uns objectius massa ambiciosos i es va fer una planificació inicial amb la pretensió de desenvolupar els cinc àmbits d’actuació.

Degut a l’ambició dels objectius, les moltes persones implicades i a les seves i variades circumstàncies, no s’ha pogut evitar que les activitats s’allarguessin fins el mes de maig. Això ha fet que al moment de tancar definitivament les actuacions i valoracions s’hagi vist que l’abast temporal de la present llicència no permet, com era la intenció inicial, convertir en protocols d’actuació tot el

²⁷ L’associació “Pont de la Llibertat-L’Hospitalet antifranquista” és una associació formada per 80 persones de l’Hospitalet, uns jubilats i un nucli de gent jove que des de 1991 s’ha dedicat a recollir testimonis de l’lluita anti-franquista i a favors de les llibertats a l’Hospitalet. El seu president el Sr. Jaume Valls es a la vegada president de la Coordinadora d’associacions del Memorial Democràtic.

treball d'experimentació desenvolupat als cinc escenaris. De les cinc propostes d'aplicació de la història oral s'ha prioritzat “els tallers d'història”, per dos raons:

D'una banda, constitueix la síntesi dos projectes, el treball de l'alumnat de quart d'ESO i el treball de la gent gran (projectes 1 i 2). El treball en aquest dos àmbits conforma un únic model de projecte d'aprenentatge i servei basat en el foment de les relacions inter-generacionals amb el leimotiv de la recuperació de la memòria històrica.

D'una altra, pot facilitar la tasca més feixuga del professorat involucrat en projectes d'aquesta mena, ja que és un protocol bàsicament pràctic destinat a apaivagar la feina extraescolar que comporta planificar i dur a terme projectes de col·laboració entre el centre escolar i entitats de l'entorn.

S'ha desenvolupat sobretot el treball que s'ha de fer al casal de gent gran, que és el que hi ha menys materials a l'ús²⁸. Sobre el treball a l'aula relacionat amb els projectes d'història oral, encara que perfectible, el professorat ja disposa de material per dur-lo a terme.²⁹

En l'apartat de les conclusions es suggereixen algunes idees per aprofitar el treball de camp en els àmbits d'actuació (projectes 3,4 i 5) i que no s'han sistematitzat en forma de protocols.

2.4. Total de participants en les cinc actuacions

■ Professorat

²⁸ *Les relacions intergeneracionals en l'àmbit local*. Guia Metodològica. Diputació de Barcelona. 2003. Aquesta interessant guia dona moltes idees per a projectes intergeneracionals, però no és específica per a projectes d'aula. En l'annex del protocol, en l'apartat de bibliografia, s'especifica el material que hi ha a l'abast.

²⁹ El manual *Història oral*, abans citat, permet desenvolupar de forma ordenada el projecte a l'aula. *La història oral, una eina didàctica*. Historaula. Juny 2004. Materials elaborats per al curs de formació de professorat dels projectes d'innovació d'educació per la ciutadania. Ferrando, Emili. *Fonts orals a l'aula*. Dossier didàctic. Ajuntament de Badalona. Setembre de 2004

- Dues professores de secundària i un professor de l'IES Bisbe Berenguer
- Dues professores del CEIP Milagros Consarnau de L'Hospitalet.

■ **Alumnat**

IES Bisbe Berenguer

- 6 nois i 10 noies de quart d' ESO.
- 4 nois i una noia de 3er i 4art d' ESO, alumnes o exalumnes de l' aula d' acollida.
- 3 noies de 1er. de Bat.

CEIP Milagros Consarnau :

- 16 nenes i 12 nens

- **12 socis del Casal de Gent Gran Provençana** de l' Ajuntament de l'Hospitalet.
- **6 socis de l'Associació Pont de la Llibertat** de l'Hospitalet .
- **La coordinadora de l'associació “Dones del 36”.**
- **Tres periodistes de la Radio de L'Hospitalet.**
- **Un ex-alumne de l' IES Bisbe Berenguer .**³⁰

³⁰

En l'annex de la memòria es relacionen els noms dels participants adults .

2.5 Altres actuacions de dinamització

Al llarg dels mesos de treball de la llicència, pensant en els propers cursos, en la continuïtat de les experiències realitzades, en la transposició a altres centres i a suggeriment dels tècnics del departament d'educació, responsables dels projectes d'innovació d'enguany, s'han fet un seguit d'activitats de dinamització al voltant de diferents agents educatius de la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat, així com d'altres entitats de recuperació de la memòria històrica de Catalunya.

Amb professorat i tècnics d'educació.

- En coordinació amb el CRP de l'Hospitalet, reunions amb professorat de primària i secundària de l'Hospitalet per difondre la convocatòria dels projectes d'innovació, oferir col·laboració i suggerir que incloguessin les idees de projectes d' *Història oral a primària i Tallers d'història*
- Proposta als directors i caps d'estudis de centres de primària i secundària de l'Hospitalet per inserir *Tallers d'història* i *Projectes d'història oral escolar* en els plans d'entorn.
- Responsables del LIC a l'Hospitalet per proposar inserir en els plans d'entorn el projecte "*Història oral entre iguals a l'aula d'acollida*" i els Tallers d'història per estimular les relacions entre generacions.

Amb tècnics de l'Ajuntament de l'Hospitalet

- Converses amb tècnics d'educació de l'Ajuntament de l'Hospitalet per inserir els Tallers d'història en plans d'entorn.
- Proposta als responsables municipals d'activitats dels casals de gent gran perquè donin suport als tallers d'història.

- Per encàrrec dels responsables del Pla integral del barri de La Florida, preparar i impartir un curs de formació en història oral a voluntaris que participen en un projecte de recuperació de la memòria històrica.

Amb entitats de l'entorn del IES Bisbe Berenguer de l'Hospitalet

- Casals de gent gran, (Casal Santa Eulàlia, Fundació Santa Eulàlia, Centre Prytanis) per informar-los sobre els Tallers d'història pel curs vinent.
- Associació Pont de la Llibertat, per programar xerrades i possibles Tertúlies gent gran - gent jove.
- Directora de radio i TV local de l'Hospitalet. Per donar continuïtat a l'experiència d'enguany i estudiar espais estables de participació de grans i joves.

Amb responsables administratius d'entitats de gent gran :

- Responsable dels casals de gent gran de la Generalitat (Departament de Benestar i família) per que donin suport als Tallers d'història.
- Tècnica de departament de gent gran de l'obra social de la Caixa per que promocionin l'activitat dels Tallers d'història als Esplais de gent gran de la Caixa coordinats amb centres de escolars que facin projectes d'història oral.

Amb responsables del Memorial Democràtic per coordinar projectes d'innovació d'educació per la ciutadania (treballs amb fonts orals)

Amb associacions de recuperació de la memòria històrica. Per encàrrec dels responsables dels projectes d'innovació del departament d'Educació.

3. Resultats obtinguts

3.1 Presentació dels resultats obtinguts

Referit a la tasca de dinamització s'han obtingut els següents resultats:

- La creació d'un grup de centres de l'Hospitalet que treballarem en xarxa en projectes educatius d'història oral formant un nucli estable dedicat a recollir la memòria històrica de la ciutat en el marc de projectes educatius i curriculars.³¹
- La participació d'un grup d'alumnat i gent gran que preparen la presentació de l'experiència inter-generacional en el proper congrés de gent gran a celebrar l'Hospitalet.³²
- La inclusió dels "Tallers inter-generacionals" com a proposta suggerida als centres escolars del barri Coll-Blanc – La Florida, en el marc del Pla d'entorn.
- L'elaboració del projecte d'història oral per encàrrec de la coordinadora d'entitats del barri de la Florida dins el Pla de desenvolupament integral del barri per recollir la memòria històrica del creixement del barri. Una de les entitats del barri es l'IES Eduard Fontserè.
- La formació dels entrevistadors voluntaris membres de les diferents entitats del barri de La Florida i professorat dels IES del barri que recolliran els testimonis.³³

³¹ Són els IES Bisbe Berenguer, IES Margarida Xirgu, IES Eugeni d'Ors, i l'IES Eduard Fontserè.

³² El congrés s'havia de celebrar l'octubre, però ha estat ajornat per la coincidència amb el congrés de la gent gran de Catalunya.

³³ La formació i coordinació del projecte es fa en col·laboració amb la professora Milagros Banegas de l'IES Margarida Xirgu.

Referits a l'estudi:

- El protocol que es presenta com a resultat de l'experimentació, anàlisi i valoració del treball fet en una de les aplicacions de la història oral educativa és fruit del treball de col·laboració entre un centre escolar i una entitat de gent gran de l'entorn de l'escola.
- El conjunt de propostes, documents de treball, esborranys de protocol, instruments d'anàlisi i instruments d'avaluació que si be, no s'han arribat a convertir en protocols complets d'actuació, són un material a disposició del professorat que estigui treballant en el camp de les aplicacions de la història oral escolar.
- En l'annex nº 5 de la carpeta i en l'apartat "altres aplicacions" de la web s'inclouen els esquemes de treball i les fotografies per recrear l'ambient de les experimentacions dels altres projectes. La resta dels documents que han servit per a fer el treball de camp resten en poder de l'autora a disposició de qualsevol persona interessada que podrà contactar a través del correu electrònic que hi figura a la web i en la carpeta.

3.2. Anàlisi dels resultats

Pel que fa l'estudi, l'anàlisi dels resultats del treball s'ha fet posant en relació els objectius proposats, el procés d'aplicació dels instruments d'anàlisi i les valoracions dels agents implicats³⁴. S'han detectat uns punts forts i uns punts febles. Tenint en compte que només s'ha sistematitzat l'àmbit d'actuació dels Tallers d'història al casal de gent gran, aquest anàlisi de resultats es presenta en el protocol corresponent. (Apartat 3: pàgs. 33, 34 i 35)

³⁴ Les valoracions personals de grans i joves es troben al document VIII del protocol.

4. Conclusions: Aplicacions i suggeriments

Des del punt de vista educatiu el resultat més significatiu del projecte inter-generacional dut a terme és incrementar l' espai comú de relació entre joves i grans. Aquest aspecte de l'educació en valors, encara que no quantificable de forma immediata, dona fruits a mig termini i contribueix a la formació personal i maduració de l'alumnat. Per la seva part, la gent gran convertida en agent educador, projecta cap a l'entorn la tasca que es fa a l'escola i l'efecte benèfic retorna a l'àmbit escolar. El paper de la ràdio local, assumint també els objectius educatius del projecte, col·labora en la projecció d'una imatge positiva dels joves i grans treballant plegats i compromesos en projectes cívics.

Com a resultat quantificable, s'ha de remarcar que les entrevistes que fa l'alumnat en el marc del projecte inter-generacional, prèviament han estat preparades en els tallers d'història són de gran qualitat. Si las comparem amb les entrevistes fetes per alumnat de quart d'ESO en un projecte d'història oral sense el treball simultani del taller, aquestes resulten llargues, profitoses, i plenes d'informació nova³⁵. El coneixement ampli sobre la biografia dels futurs entrevistadors que proporcionen els resums dels tallers, possibiliten l'alumnat preparar-se un qüestionari personalitzat molt exhaustiu amb el que aprofundirà en la vida de l'informant, generant un relat ple d'informació històrica que ajudarà l'alumnat a il·luminar els seus coneixements sobre les etapes recents de la història.

El contingut de les sessions del taller, les entrevistes, les filmacions de les etapes del projecte i el material documental i fotogràfic aportat per la gent gran són un material idoni per fer diferents productes finals que també es suggereixen en el protocol. (Apartat 4: pàg 36)

³⁵ *Dossier de les Segones Jornades Història oral a l'aula*. ICE de la UAB. Novembre 2003. La durada mitja de les entrevistes fetes per alumnat de quart d'ESO en el projecte *Històries de migració* fet pel grup **Historaula** el curs 2002-2003, era 20'. Les fetes en el marc del present treball es de 55'.

Els tallers d'història, juntament amb el projecte d'història oral escolar que ho impulsa s'escauen amb dues línees dels projectes d'innovació en l'àmbit d'educació per la ciutadania. D'una banda la línea de coneixement dels valors democràtics i la recuperació de la memòria històrica amb fonts orals. Actualment aquesta temàtica es de gran importància ciutadana. D'altra banda la línea d'aprenentatge i servei, integrant en el currículum formal les iniciatives solidàries i de voluntariat de la gent jove.

L'activitat dels Tallers d'història proporcionen l'alumnat l'oportunitat de participar activament en un projecte de recuperació de la memòria històrica que és a la vegada un projecte inter-genracional i un projecte d'aprenentatge i servei.

5. Relació dels materials contingut en els annexos

Annex nº 1: “Els Tallers d’història als casals de gent gran “. Protocol escrit.

Annex nº 2: Plec de documents escrits.

Annex nº 3: Plec de recursos escrits.

Annex nº 4: DVD amb recursos de fotografies, àudio i vídeo.

Annex nº 5: Altres aplicacions de la història oral.

6. Bibliografia

Es fa constar al final del Protocol d'actuació. Pàgines: 40 – 43.

Relació nominal dels participants adults

Professorat IES Bisbe Berenguer.

- Margarida Bartolomé. Professora de llengua de l'Aula d'Acollida.
- Josep Picart . professors de Socials.
- Pilar Gómez. Coordinadora de l'estudi.

Professorat del CEIP Milagros Consarnau.

- Elena Ferrer. Professora de Socials de sisè de primària.
- Rosa Rodríguez . Cap d'estudis.

Socis del Casal Provençana:

- Paquita Amo. 68 anys.
- Irene Berenguer, 78 anys.
- Pepita Bellana, 70 anys.
- Paquita Camacho, 66 anys.
- Carme José , 69 anys
- Joan Miralles, 76 anys.
- Manuel Ojeda, 83 anys
- Conxita Piulachs, 80 anys.
- Ramona Ruiz, 77 anys.
- Teresa Segarra, 78.
- Carme Trilles , 77.
- Agustí Aycart (vicepresident del Casal)

Socis de l'Associació Pont de la Llibertat

- Garcilaso Aguado, 80 anys.
- Dolores Arcas, 66 anys.
- Rafael Fuentes, 67 anys,
- Antonio Mayo, 66 anys
- Francisco Pareja , 67 anys
- Jaume Valls, 76 anys

Coordinadora de “Dones del 36”

- Josefina Piquet, 70 anys

Familiars de l'alumnat :

- Antonia Blazquez

Periodistes de Radio l'Hospitalet

- Fulgencio Perez
- Anna Rodriguez
- Elisabeth Pavón

Ex-alumne del centre

- Daniel Adalid